

Sygn. akt II UK 553/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 grudnia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Zbigniew Myszka

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec

w sprawie z wniosku M.S.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w [...]
o rentę socjalną,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 5 grudnia 2017 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawczyni od wyroku Sądu Apelacyjnego [...]
z dnia 23 marca 2016 r.,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 23 marca 2016 r., Sąd Apelacyjny [...] - na skutek apelacji
pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w [...], zmienił - wyrok
Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w [...] z dnia 10
czerwca 2015 r. i oddalił odwołanie wnioskodawczyni M.S. od decyzji pozwanego
organu rentowego z dnia 19 sierpnia 2013 r., odmawiającej przyznania prawa do

renty socjalnej, po ustaleniu, że nie jest ona całkowicie niezdolna do pracy (pkt I), oraz przyznającej pełnomocnikowi wnioskodawczynie z urzędu koszty udzielonej pomocy prawnej (pkt II).

Sąd drugiej instancji uznał, dzieląc opinię biegłego sądowego z zakresu otolaryngologii, że wnioskodawczynie nie jest całkowicie niezdolna do pracy, a tym samym nie spełniła koniecznego warunku do nabycia prawa do tego świadczenia określonych w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (jednolity tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 982 ze zm.).

W ustalonym stanie faktycznym, wnioskodawczynie (ur. w dniu 21 września 1976 r.), ukończyła - w 1994 r. - Zasadniczą Szkołę Zawodową w [...] dla Głuchych w zawodzie krawieckim. Obecnie pracuje w A. w [...]. W dniu 24 stycznia 2013 r. złożyła wniosek o rentę socjalną. Organ rentowy decyzją z dnia 15 lutego 2013 r. odmówił prawa do tego świadczenia, wskazując, że orzeczenie o stopniu niepełnosprawności z dnia 11 maja 1999 r. określiło, że niepełnosprawność istnieje od 1997 r., a więc w czasie gdy wnioskodawczynie miała ukończone 18 lat i nie uczęszczała do szkoły. Na skutek odwołania wnioskodawczynie, Sąd Okręgowy postanowieniem z dnia 16 maja 2013 r. uchylił tę decyzję i sprawę przekazał organowi rentowemu do rozpoznania i postępowanie umorzył. Organ rentowy ponownie rozpoznając wniosek skierował sprawę do lekarza orzecznika ZUS, który uznał, że wnioskodawczynie nie jest całkowicie niezdolna do pracy. Komisja lekarska ZUS podtrzymała stanowisko lekarza orzecznika. Wobec powyższego decyzją z dnia 19 sierpnia 2013 r. organ rentowy odmówił wnioskodawczynie prawa do renty socjalnej. Sąd Okręgowy na podstawie przeprowadzonego postępowania dowodowego w tym z opinii biegłego lekarza otolaryngologa, ustalił że wnioskodawczynie jest osobą głuchoniemą ze skompensowanym deficytem lewego błędnika i w związku z tym jest częściowo niezdolna do pracy. Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności w [...] orzeczeniem z dnia 11 maja 1999 r. ustalił u wnioskodawczynie umiarkowany stopień niepełnosprawności na trwałe z powodu wady narządu słuchu, istniejący od 1997 r. Z kolei orzeczeniem z dnia 22 października 2003 r. ustalono, że umiarkowany stopień niepełnosprawności datuje się od urodzenia. Sąd Okręgowy, opierając się na ustalonym w sprawie stanie faktycznym, zmienił decyzje organu rentowego i przyznał wnioskodawczynie

prawo do dochodzonego świadczenia od dnia 1 stycznia 2013 r.

W uzasadnieniu wyroku Sąd Okręgowy wskazał, że co prawda drugie orzeczenie o stopniu niepełnosprawności zapadło po dniu 1 października 2003 r., to jednak ma ono charakter techniczny względem orzeczenia z dnia 11 maja 1999 r. Z jego treści wynika, że celem jego wydania nie była ponowna ocena stanu zdrowia wnioskodawczynie, a jedynie korekta dokonanej w 1999 r. omyłki pisarskiej. Ponadto wskazał, że świadkowie słuchani w niniejszej sprawie [...], na podstawie analogicznych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności wydanych przed dniem 1 października 2003 r., bez potrzeby badania przez lekarza orzecznika, uzyskali prawa do renty socjalnej na trwałe.

Na skutek apelacji organu rentowego Sąd Apelacyjny [...] zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji i oddalił odwołanie wnioskodawczynie, uznając za niewątpliwe w świetle niekwestionowanych ustaleń faktycznych, że nie jest ona całkowicie niezdolna do pracy i tym samym nie spełniła przesłanki określonej w art. 4 ust. 1 ustawy o rencie socjalnej, warunkującej przyznanie dochodzonego świadczenia. Sąd Apelacyjny wskazał, że - wbrew odmiennemu stanowisku Sądu pierwszej instancji, brak podstaw prawnych do przyznania świadczenia w oparciu o art. 26 ustawy o rencie socjalnej. Ustawa o rencie socjalnej, która jako podstawa prawna uprawnienia do renty socjalnej zastąpiła przepisy ustawy z dnia 29 listopada 1990 r. o pomocy społecznej (jednolity tekst: Dz.U. z 1998 r. Nr 64, poz. 414 ze zm.), zmieniła warunki uzyskania tego świadczenia. Zmienił się jego charakter ze świadczenia z pomocy społecznej na finansowane z budżetu państwa świadczenie rentowe dla osób niepełnosprawnych od dzieciństwa. Wobec tego od dnia 1 października 2003 r. dla nabycia renty socjalnej konieczne jest spełnienie warunków określonych w art. 4 ustawy o rencie socjalnej. Przy czym prawo do renty socjalnej nabyte na dotychczasowych warunkach zostaje zachowane tylko o tyle, o ile zezwalają na to przepisy międzyczasowe - art. 26 ust. 2 oraz art. 27 ustawy o rencie socjalnej. Z mocy art. 27 ust. 1 tej ustawy przepisy dotychczasowe stosuje się tylko do spraw wszczętych przed dniem 1 października 2003 r. (wejścia w życie ustawy), z tym że w razie ustalenia po tym dniu prawa do renty socjalnej na podstawie dotychczasowych przepisów, renta jest wypłacana do dnia 30 września 2003 r., a od dnia 1 października 2003 r. ustalana przez organ rentowy

tylko wówczas, gdy uprawniony spełnia nowe warunki do przyznania świadczenia (art. 27 ust. 2 ustawy). Podstawą tego ustalenia są orzeczenia o stopniu niepełnosprawności wydane przed dniem 1 października 2003 r., które stanowią podstawę do przyznania renty socjalnej na podstawie ustawy o rencie socjalnej, jednakże tylko na okres, na który zostały wydane (art. 26 ust. 2 ustawy). Z treści tych przepisów wynika, że prawo do renty socjalnej nabyte przed dniem 1 października 2003 r. z tytułu niepełnosprawności przysługuje po tym dniu tylko przez okres, na który orzeczenie o stopniu niepełnosprawności zostało wydane. Tym samym orzeczenie o niepełnosprawności wydane przed dniem 1 października 2003 r., ma wpływ na okres pobierania renty socjalnej, ale jedynie wobec osób, którym prawo do renty socjalnej zostało ustalone przed dniem 1 października 2003 r. Tymczasem wnioskodawczyni przed dniem 1 października 2003 r. nie pobierała renty socjalnej, ponieważ pierwszy wniosek o to świadczenie, złożyła w 2004 r. Z tego względu przy ocenie nabycia przez nią prawa do tego świadczenia, znajduje zastosowanie wyłącznie art. 4 ustawy, a nie jak przyjął Sąd Okręgowy jej art. 26.

Powyższy wyrok zaskarżył w całości skargą kasacyjną pełnomocnik wnioskodawczyni i zarzucając naruszenie prawa materialnego - art. 4 ust.1 ustawy z o rencie socjalnej poprzez jego błędne zastosowanie i przyjęcie przesłanek wskazanych w tym przepisie jako kryterium przy ocenie nabycia przez wnioskodawczynię prawa do renty socjalnej, art. 26 ust. 1, 2 i 3 ustawy o rencie socjalnej w związku z art. 27a ust. 1 w związku z art. 2a ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 29 listopada 1990 r. o pomocy społecznej poprzez jego niezastosowanie mimo, że wnioskodawczyni „jako osoba o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności istniejącym od urodzenia, a stwierdzonym orzeczeniem Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności w [...] z dnia 11 maja 1999 r., była uprawniona do otrzymania renty socjalnej przed wejściem w życie ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (...) w oparciu o kryteria zawarte w art. 27a ust. 1 w związku z art. 2a ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 29 listopada 1990 r. o pomocy społecznej”.

Pełnomocnik wnioskodawczyni wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy - zgodnie z żądaniem wyrażonym we

wniosku, oraz zasądzenie od organu rentowego kosztów postępowania, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu oraz zasądzenie na rzecz wnioskodawczynie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398¹³ § 1 i 2 k.p.c., Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę w granicach podstawy i wskazanego zarzutu (art. 398¹³ § 1 k.p.c.). Związany jest też ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), jeżeli skarga nie zawiera zarzutu naruszenia przepisów postępowania (jak w rozpatrywanej sprawie), bądź jeżeli taki zarzut okaże się niezasadny.

W okolicznościach sprawy oznacza to, że nie jest wątpliwe ustalenie, według którego u wnioskodawczynie rozpoznano głuchoniemotę oraz skompensowany deficyt lewego błędnika, powodujące częściową niezdolność do pracy. Nie jest też wątpliwe, że ustalono u niej umiarkowany stopień niepełnosprawności na trwałe z powodu wady narządu słuchu, stwierdzając początkowo jego istnienie od 1997 r. (orzeczenie Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności w [...] z dnia 11 maja 1999 r.), następnie zaś wskazując, że umiarkowany stopień niepełnosprawności datuje się od urodzenia (orzeczenie z dnia 22 października 2003 r.). W tym miejscu trzeba stwierdzić, że to drugie orzeczenie o stopniu niepełnosprawności (wydane w dniu 22 października 2003 r.), zmieniające pierwsze orzeczenie (z dnia 11 maja 1999 r.) ma charakter konstytutywny, a więc wywołuje skutek prawny *ex tunc*, tj. od daty uprawomocnienia, nie obejmując - co oczywiste - okresu od 1999 r. do 2003 r. Wnioskodawczynie złożyła wniosek o rentę socjalną - oceniany w niniejszej sprawie, w dniu 24 stycznia 2013 r. przy czym nie pobierała tego świadczenia przed wejściem w życie ustawy o rencie socjalnej - w świetle ustaleń pierwszy wniosek o to świadczenie złożyła w 2004 r.

Przy takich ustaleniach, zarzuty naruszenia prawa materialnego nie mają uzasadnienia.

Zgodnie z ustawą o rencie socjalnej, świadczenie to przyznaje się i wypłaca

osobie pełnoletniej całkowicie niezdolnej do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało przed 18. rokiem życia lub w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej przed ukończeniem 25. roku życia, a także w trakcie studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej (art. 4 ust. 1 ustawy). Zgodnie z art. 26 ust. 1 ustawy o rencie socjalnej, osobom uprawnionym do tego świadczenia na podstawie poprzednio obowiązujących przepisów, renta socjalna przysługuje w wysokości i na zasadach określonych w nowej ustawie. Prawo do renty socjalnej nabyte na dotychczasowych warunkach zostaje zachowane tylko o tyle, o ile zezwalają na to przepisy międzyczasowe - art. 26 ust. 2 oraz art. 27 ustawy o rencie socjalnej. Z mocy art. 27 ust. 1 tej ustawy przepisy dotychczasowe stosuje się tylko do spraw wszczętych przed dniem 1 października 2003 r. (data wejścia w życie ustawy), z tym że w razie ustalenia po tym dniu prawa do renty socjalnej na podstawie dotychczasowych przepisów, renta jest wypłacana do dnia 1 września 2003 r., a od dnia 1 października 2003 r. ustalana przez organ rentowy tylko wówczas, gdy wnioskodawca spełnia nowe warunki do przyznania renty (art. 27 ust. 2 ustawy) - por. także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2006 r., I UK 198/05 (OSNP 2007 nr 5-6, poz. 81). Podstawą tego ustalenia są orzeczenia o stopniu niepełnosprawności wydane przed dniem 1 października 2003 r., które stanowią podstawę do przyznania renty socjalnej na podstawie ustawy o rencie socjalnej, jednakże tylko na okres, na który zostały wydane (art. 26 ust. 2 ustawy).

Przepisy te zostały w sprawie trafnie wyłożone i zastosowane przez Sąd Apelacyjny w zaskarżonym wyroku, po stwierdzeniu, że wnioskodawczyni nie jest całkowicie niezdolna do pracy.

Trafnie również Sąd Apelacyjny przyjął, że w sprawie nie znajdują zastosowania art. 26 i 27 ustawy o rencie socjalnej. Pierwszy z tych przepisów dotyczy osób uprawnionych do renty socjalnej na podstawie poprzednio obowiązujących przepisów (ustawy z dnia 29 listopada 1990 r. o pomocy społecznej), natomiast w sprawie niewątpliwie ustalono, że wnioskodawczyni wcześniej nie była uprawniona do tego świadczenia. Z kolei art. 27 nie znajduje w sprawie zastosowania, ponieważ stosuje się go do spraw wszczętych przed dniem 1 października 2003 r., natomiast wnioskodawczyni wniosek o rentę socjalną złożyła w dniu 24 stycznia 2013 r. (pierwszy wniosek o to świadczenie złożyła w

2004 r.).

Z tych względów, gdy zarzuty skargi okazały się nieuprawnione, należało orzec jak w sentencji, po myśli art. 398¹⁴ k.p.c.

kc